

N. M. II, 293.
A. 56, 22.

De Legibus & eorum interpretatione.

RECTOREM
ACADEMIAE MAGNIFICVM
REIPVBL. VTRIVSQVE
PATRES CONSCRIPTOS
CVM FLORENTISSIMA
GENEROSISSIMORVM NOBILISSIMORVMQVE
COMMILITONVM CORONA
AD
ORATIONEM
QVA
PROFESSIONEM
TIT. DE V. S. & R. I.
AVSPICABITVR
AD D. VI. IVN. POST HOR. MATVT. VIII.
SVBMISSE ET PEROFFICIOSE
INVITAT
D. IOANN. FRID. OLEARIVS, P. P.

MEMORANDUM
OF THE
COMMISSIONERS OF THE
GENERAL LAND OFFICE
IN RESPONSE TO A
RESOLUTION OF THE
COUNCIL OF THE
MINISTERS OF THE
PROVINCE OF
SAXONY-ANHALT
Dated at Magdeburg
the 15th day of
January 1882

Vodsi antiquitatum monumenta evolvamus, ex
inde edocemur, saepius in Leges iuratum fuis-
se; hinc quoque Lege Agraria cautum esse le-
gimus, ut, qui in eam non iurasset, ei aqua & i-
gni interdiceretur. Dionys. Halicarn. *Lib. 6.*
Antiquit. Itaque Q. Metellus, ne in Leges Grac-
chanas, quas Apuleius Saturninus per vim asse-
rere conabatur, juraret, in exilium abire maluit
sibi que potius de patria, quam de sententia de-
cedendum putavit. Flor. *Libro III. c. XVI.* Haud vero difficile est causam
huius iurisiurandi indagare, enimvero hac ratione perpetuam Legibus au-
toritatem conciliare nitebantur, ut ne populo Romano liceret eam legem
abrogare. conf. Anton. Augustin. *de Legib. l. i. c. 15.* Existimatum igitur
fuit, magno detrimento rempublicam affici, si cives ad leges abrogandas
nimis propensi esse coeperint. Huc pertinet, quod M. Cato contra abroga-
tionem Legie Oppiae peroravit: *Quam accepistis, in iussis suffragiis vestris*
Legem, quam usu tot annorum & experiendo comprobastis; hanc ut ab-
rogetis, id est, ut unam tollendo legem caeteras infirmetis. Quid attri-
bit universos rogare Leges, quas mox abrogare, in quos latae sunt, possint?
conf. Liv. *Lib. 34. c. 3.* Quem in finem post iusiurandum Leges quoque in aes
incisae fuerunt, ita ut oculis omnium civium patere possent. Quod Cicero
in *Philippica i.* confirmavit: *Quae ille, inquit, in aes incidit, in quo populi*
iussa perpetuasque leges esse voluit, pro nibilo habebuntur? Quamvis vero
e vestigio ad Legis abrogationem vel eiusdem derogationem properare
velle haut consultum esse videatur, cum non possint omnes articuli singu-
latim aut Legibus aut Senatusconsultis comprehendi. conf. *l. 10. ff. d. Iust.*
& iur. Legislatoris tamen officium est, quod lege comprehendi non po-
tuit, aequa supplere interpretatione. Civitas enim licet optimis Legibus

fit fundata, quibus nihil fingi possit salutarius: nisi tamen sint, qui eas custodiant, quique necessitate id urgente iusta interpretatione Legibus lucem foenerentur, frustra rogantur leges, frustra

- - - verba minantia fixo

Aere leguntur.

Equidem extra omnem controversiam positum est, receptis legibus utendum esse, ita, ut Iudices & I Cti ne latum quidem unguem ab iisdem recedere possint, cum non de legibus, sed secundum ipsas iudicare debeant, etiamsi durae sint, & non nemini acerbae. *Nulla Lex*, inquit Livius XXXIV. III. *satis commoda omnibus est, si modo maiori parti & in summam prosit.* Nihilominus, cum leges obscuritatibus ita involutae sint, ut omni adhibita diligentia & circumspectione verum Legis sensum eruere haud liceat; tunc Iudicem ad Legislatorem recurrere oportet, qui legis mentem optime explicare, aut eius duritiam ad regulas aequitatis reducere potest. Legislatorem igitur ad interpretationem hisce in casibus accedere debere, indubitati iuris est, cum interpretatio Authentica non alium admittat, quam ipsius Legis auctorem a. l. 16. ff. d. LL. Quapropter cum in *Instr. Pac. Ofn. & Mon. art. VIII. §. gaudeant.* potestas legis ferendae & interpretandae invicem conjunctae fuerint, nullum dubium superest, Imperatorem publicam Imperii legum interpretationem authenticam cum consensu Statuum suscipere debere. Haut abs re igitur fore existimarunt Status Evangelici, ut *Capit. Leop. art. 2.* expresse verba sequentia infererentur: *Quod Imperator interpretationem constitutionum imperii, & in specie instrumenti Pacis sibi soli exclusis Statibus imperii asserere nolit.* Quamvis vero potestas interpretandi Leges Imperatori reservata esse videatur. *Rec. Imp. d. Ao. 1541. §. Doch haben wir.* Id tamen ita intelligendum est, si consensu Statuum Imperatori haec potestas relicta fuerit. conf. *Limn. ad Cap. Caroli V. art. 2. n. 6. seqq.* Cum vero Statibus imperii ius LL. rogandi in territoriis suis competat, ita ut ne quidem Imperatoris confirmatione opus habeant. conf. *Myler ab Ehrenbach d. Princ. & Stat. Imp. P. 2. c. 39.* quin ob hanc causam authentica interpretatione uti possint, nulli dubitamus. conf. *Dn. Stryck. in Us. mod. l. 1. 3. §. 7.* Legislatori igitur asserita hac potestate, in Legum interpretatione id, quod iustum & aequum est, praecipue attendere debet, ne scilicet leges suas tantummodo ad praerogativae suae iura trahat, & prope torqueat. Cuius requisiti haut immemorem fuisse Constantinum Imperatorem certum est, cum in *L. 1. C. d. LL.* interpretationem a Legislatore factam inter aequitatem

Authentica

tem & Ius interpositam esse velit Quae vestigia quoque Fridericus Imperator apud Radevicum *L. II. c. 3.* legit: *Sive ergo nostrum Ius, inquit, sive vestrum ius in scripturam redigatur, in eius constitutione & interpretatione considerandum est, ut sit honestum, iustum possibile, necessarium, utile.* conf. Gerh. *d. Magistrat. Polit. §. 260.* Quam aequitatem circa interpretationem Legum poenalium praecipue commendat Grot. *de Iur. B. & P. l. 2. c. 16.* Verissimum enim est illud Taciti: *Flagitia sine modo sunt, supplicii ac remediis Principis moderatio temperat A. l. 3. c. 50.* Cum vero Interpretatio haec a Legislatore facta, vera & infallibilis esse censeatur; necesse est, ut Legis rationi congruat. Hinc nequiquam Leges aut edicta authentica interpretatione in quemcunque detorqueri possunt sensum Pufend. *de Off. Hom. & Civ. c. 17. §. 8.* Legis autem ratio duplex potissimum est, una, quae Legislatorem ad rogandam Legem impulit; altera, quam ille per legem intendit; utraque sane authenticae Legum interpretationi suppetias ferre debet. Quae si ad anulum haut observentur, contra Legem committere videtur, qui praetermissa Legum ratione interpretationem suscipere velit. conf. Dn. Thomaf. *Instit. Iurispr. Div. L. 2. c. 12. §. 101.* Vt cunque sit, nonnunquam tamen circumstantiae bene attendendae sunt, ita ut Leges tempori quoque accommodari debeant. Inde evenit, ut Graeci id genus Legum positivarum: *εὐρηματα βίης καὶ χρόνου, inventa vitae ac temporis* nuncupaverint. Quod si igitur Legislator expenderit, Legem Civitati in praesenti summam conciliaturam esse perniciem, iuxta intentionem primi Legislatoris declaratione suscepta; nequiquam ipsi vitio verti poterit, si Legem ita emendare annitatur, ut praesenti civitatis statui conveniat. Dicitur vero fuit, eo in casu ad Legislatorem interpretis officium pertinere, cum leges ita obscuritate laborent, ut arte rectae interpretationis frustra adhibita legitimo modo genuinus Legis sensus erui nequeat. conf. Dn. Rebhan *d. Interpretat. Iur. obscur. Th. 43.* Equidem Solon celeberrimus iste Legislator nunquam non id sedulo operam dedit, ut quavis ratione Legum obscuritatem evitaret. Quem in finem Leges apud Iuratos non tantum ferri voluit, sed praeterea quoque eas ante Statuas Heroum, a quibus cognominatae Tribus fuerunt, proponi, & scribae tradi curavit, qui in concionibus eas praegeret, ut ita resciceret, utrum Leges novae omnibus perspicuae essent, nec ne. conf. Meurf. *Solon. c. 21.* Id tamen inficias ire haud licet, facilius omni quoque circumspectione adhibita successu temporis Leges in obscuritatis vitium degenerare. Recte vero obscuritatem Legum a qua-

tuor rebus originem ducere existimavit Franciscus Baconus de Verulamio *Serm. fidel. 61. apbor. 52. vel ab accumulatione Legum nimia, praesertim admixtis obsoletis; vel a descriptione eorum ambigua, aut minus perspicua & dilucida; vel a modis enucleandi iure neglectis, aut non bene institutis; vel denique contradictione & vacillatione iudiciorum.* Praeterea quoque vel nimia brevitatis, vel quoque abundantia & superflua verba Legum intellectum ita ambiguum atque obscurum reddere possunt, ut nemo possit percipere, quid Legislator intenderit. Nec minus supervenientes cuiusdam casus circumstantiae (Graeci τὴν ἐν περιστάσεως μάχην appellant) Legem saepius ita difficultatibus implicant, ut nulla medela praetermissa Principis Legislatoris interpretatione authentica eidem afferri possit. conf. Pufend. *d. Iur. Nat. & Gent. L. 5. c. 12. §. 7.* quia enim casus nec praevideri omnes possunt, nec exprimi, ideo libertate quadam opus est existendi casus, quos, qui locutus est, si adesset, eximeret, quod tamen temere fieri non debere bene monuit Grot. *Iur. B. & P. Lib. 2. c. 16. §. 26.* Ast vero non tantum ob Legum obscuritatem Legislator interpretis officium obit, sed quoque Legum durities autoritate ipsius emendetur. Enimvero rigor iuris a Icto retineri debet, si verba clara sint atque perspicua, cum iudicibus vel aliis de iure respondentibus sub aequitatis specie in hanc vel illam sententiam detorquere quamlibet Legem integrum esse non debeat. Hinc Ulpianus in *L. 12. ff. Qui & a quib. manumitt.* ita pronunciauit: *quod quidem perquam durum est, sed Lex tamen ita scripta est.* Principis igitur officium est, ut interpretatione sua subveniat, & Legem cum aequitatis regulis conciliet. Bene Hug. Grot. *d. I. B. ac P. l. c. 4. §. 7.* ait: *Ferri Leges ab hominibus solere ac debere cum sensu humanae imbecillitatis.* Quam observationem interpretationi quoque Legum inservire posse solide demonstravit Boecler. in *Instit. Polit. L. 2. c. 3.* Non causa vero subest, ut ea, quae tradita fuerunt, pluribus comprobare exemplis satagamus. Ipse enim Serenissimus Legislator Saxonicus Legis rigorem ita lenire clementissime voluit; Nam cum olim Bannum Saxonicum saepius appellatum fuisset: *Des Reichs Aecht/it. des Reichs Ober-Aecht / Gloss. EN. Lib. 3. art. 34.* exinde magnae autoritatis Doctores sententiae patrocinari coeperunt, quasi hisce verbis, unicuius facultas fulmine banni percussum pro arbitrio occidendi concessa fuisset. Ast vero *Decis. Elect. 77.* id ita mitigatum fuisse deprehendimus, ut bannitum impune offendere non liceat, cum inter bannum imperiale & Saxonicum manifesta constituta fuerit dif-
fe-

ferentia. Praecipue quoque interpretatio authentica circa Privilegia se
exferere solet, quae licet Lege XII. Tab. prohibita fuerint: *Privilegia ne
irroganto.* Successu tamen temporis Iura permiserunt, ob favorem per-
sonae reive, vel ob utilitatem & necessitatem Privilegia tribui. Jacobus
Gothofredus *Fragm. XII. Tab. annot. ad Tab. 9.* Quotiescunque ergo
de mente vel sensu Privilegii inter subditos contentio oriatur difficilis, quae
ex Privilegii verbis neutiquam decidi potest, tum eius interpretatio ad
ipsum principem tanquam autorem privilegii spectat, cap. 12. X. de Indic.
L. 191. ff. d. R. I. Carpz. P. II. C. 6. def. 8. Equidem Pontificii sibi persua-
sum habent, olim nec Leges valuisse contra Canones, nec quoque Princi-
pes interpretationem aliquam iis applicare potuisse. conf. Petrus de Mar-
ca, *de Concord. Sacerdotii & Imperii cap. 11. §. 6.* Ast vero haec senten-
tia nullum praesidium invenit in *L. 12. §. 1. Cod. d. SS. Eccles.* quippe quae
de illis Sanctionibus Pragmaticis tantummodo sermonem instituit, quae
contra Canones ecclesiasticos *interventu gratiae & ambitionis* elicitaer fu-
erunt. Leges igitur contra Canones Ecclesiasticos quoque valere, imo in-
terpretationem eos recipere, ratio Juris svadet, cum etiam Canones Ec-
clesiastici vim demum Legis proprie dictae acciperent, si ab Imperatori-
bus essent confirmati. Neutiquam vero Pontificiis concedi potest, Im-
peratores olim sibi facultatem de rebus ecclesiasticis disponendi abidi-
casse. Ex eadem enim ratione contra Canones Ecclesiasticos nihil te-
mere constituere voluerunt, qua contra Leges civiles nihil se admitturos
esse fidem suam obstrinxerunt. conf. Dn. Boehmer. *in Annotat. ad Petr.
de Marc. c. 4.* Quid vero circa interpretationem Legum fundamen-
taliu a Principe factam obtineat, explicavit Boecler. *Instit. Polit. L. 2. c.
3. Philipp. Us. Pract. Instit. L. 1. Tit. 2. Eccl. 12.* Causis igitur interpreta-
tionis authenticae breviter expositis; necessaria eiusdem requisita prolixius
deducere liceret. Sed cum praeter opinionem materia iam excreverit,
id tantum adhuc admoneatur, Legislatores interpretem legum id prae-
cipue cavere debere, ne Legi quavis ratione vis inferatur. Ita Caligula
Imperator iniquitatis notam vix effugere potuit, cum nepotibus eorum,
qui pro se & posteris civitatis ius impetraverant, ius civitatis denegaret,
hanc causam interferens, posteros ultra primum gradum intelligi non
debere. Sveton. *in Calig. c. 38.* Enimvero cum in posterorum voce nulla
constituta sit obscuritas, Caligulam omnino ratione ita interpretandi de-
stitutum fuisse censuit Dn. Thomas. *Instit. Jurisprud. Div. L. 2. c. 12. §. 175.*
Caete-

QH II 4 625

x 2940485 1018

Caeterum extra omnem controversiam positum est, interpretationem a Legislatore factam perpetuam esse, & ad omnes subditos extendi, qui ad obsequium Legibus praestandum obstricti sunt. Quae de causa cum Serenissimus Legislator Saxonicus sit summus protector ac defensor Iuris Saxonici, cui cura & conservatio istius potissimum commissa fuit in *A. B. Tit. 5.* Hinc in omnibus iudiciis, in quibus Ius Saxonicum auctoritate pollet, plurimum Interpretationi & declarationi Electoris Saxoniae tribui, testatur Matth. Coler. *de Process. Exec. Part. I. c. 2. n. 27.* Wesenb. in *Pararit. quib. appell. non lic. lit. a. n. 2.* Quapropter magna differentia deprehenditur inter authenticam interpretationem, & eam, quae a iudice aut ICTO facta fuit, quippe quae perpetua non gaudet auctoritate. *L. 63. ff. d. R. I.* Quae ratione vero ICTUS in Legum interpretatione versari debeat, viam nobis monstrare voluit Imperator Iustinianus in *Tit. d. Verb. Signif. & Reg. Jur.* Cum igitur dictionum titulorum interpretatio publica, divina annuente clementia, a REVERENDISSIMO atque SERENISSIMO PRINCIPE ac DOMINO, DOMINO MAVRITIO GVILIELMO, EPISCOPATVS NVMBVRGBENSIS ADMINISTRATORE POSTVLATO, DVCE SAXONIAE, IVLIAE, CLIVIAE ac MONTIVM, ANGRIAE & WESTPHALIAE, ac RELIQA, DOMINO & NVTRITIO MEO CLEMENTISSIMO, consentientibus reliquis SERENISSIMIS huius Academiae NVTRITIIS, mihi haud ita pridem praevia Magnifici ICTorum ordinis denominatione clementissime demandata fuerit, ita, ut OPTIMI PRINCIPIS benignissimam de me voluntatem SERENISSIMVS ac POTENTISSIMVS REX & ELECTOR SAXONIAE, FRIDERICVS AVGVSTVS, PATER PATRIAE LONGE CLEMENTISSIMVS, auctoritate sua confirmaverit; Haud abs re fore existimavi, ut solenni oratione, Officium ICTi circa interpretationem Legum, explicarem. Cui orationi, ut proximo die VI. Iun. post sacra matutina RECTOR ACADEMIAE MAGNIFICVS, VTRIVSQVE REIP. PROCERES cum lectissima STUDIOSORVM corona in auditorio ICTorum Petrino haud gravatim interesse, & mihi differenti ad breve admodum tempus benevolum aurium usum commodare haud dedignentur, ea qua par est animi veneratione oro atque contendo. P. P. Festo Trinitatis A. O. R. c. lo Ioc. VIII.

L I P S I A E,
Literis I M M A N V E L I S T I T I I.

mc.

N. M. II, 293.
N. 56, 22.

De Legibus & eorum interpretatione.

II R
625

RECTOREM
ACADEMIAE MAGNIFICVM
REIPVBL. VTRIVSQUE
PATRES CONSCRIPTOS
CVM FLORENTISSIMA
GENEROSISSIMORVM NOBILISSIMORVMQUE
COMMILITONVM CORONA
AD
ORATIONEM
PROFESSIONEM
TIT. DE V. S. & R. I.
AVSPICABITVR
AD D. VI. IVN. POST HOR. MATVT. VIII.
SVBMISSA ET PEROFFICIOSE
INVITAT
D. IOANN. FRID. OLEARIVS, P. P.

